

“सामाजिकदृष्ट्या वंचित किंवा कमी शिक्षित अथवा कमी उत्पन्न गटातील गरीब कैद्यांना जामीन मिळवून देणे” या केंद्र शासनाच्या योजनेच्या अंमलबजावणीसाठी शासन स्तरावर “देखरेख समिती” (Oversight Committee) ची स्थापना करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन

गृह विभाग

शासन निर्णय क्रमांक : जेएलएम-०७२३/प्र.क्र.११७/तुरुंग-२,

२ रा मजला, मुख्य इमारत, हुतात्मा राजगुरु चौक,

मादाम कामा मार्ग, मंत्रालय, मुंबई -४०० ०३२,

दिनांक: १३ सप्टेंबर, २०२३.

वाचा :-

मा. गृह सचिव, भारत सरकार यांचे पत्र क्र. १७०१३/२६/२०२३ , दि. १९.०६.२०२३

प्रस्तावना:-

गृह सचिव, भारत सरकार यांच्या उपरोक्त “वाचा” येथील दिनांक १९/०६/२०२३ रोजीच्या पत्रान्वये दंड भरण्यास असमर्थ असलेल्या तसेच आर्थिक अडचणींमुळे जामीन मिळू शकत नसलेल्या बंधांना जामीन मिळवून देण्याकरीता केंद्र शासनाने योजना आखली असून त्याद्वारे सामाजिकदृष्ट्या वंचित किंवा कमी शिक्षित अथवा कमी उत्पन्न गटातील गरीब कैद्यांना त्यांच्या दंडाची रक्कम भरण्यासाठी आर्थिक पाठबळ दिल्यास किंवा त्यांना जामीन मिळवून देण्यासाठी मदत केल्यास तुरुंगातून बाहेर पडून देशाचा जबाबदार नागरिक म्हणून मुख्य प्रवाहात समावेश होण्यास मदत होणार असल्याचे कळविले आहे. सदर योजनेची यशस्वी अंमलबजावणी करण्यासाठी मार्गदर्शक तत्वे (Guidelines) व मानक कार्यप्रणाली (S.O.P.) निश्चित करण्यात आली आहे. सदर मार्गदर्शक तत्वांन्वये नमूद केल्यानुसार शासन स्तरावर “देखरेख समिती” (Oversight Committee) गठित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

केंद्र शासनाने दंड भरण्यास असमर्थ असलेल्या तसेच आर्थिक अडचणींमुळे जामीन मिळू शकत नसलेल्या बंधांना जामीन मिळवून देण्याकरीता आखलेल्या योजनेच्या यशस्वी अंमलबजावणीकरीता खालीलप्रमाणे शासन स्तरावर “देखरेख समिती” (Oversight Committee) स्थापन करण्यात येत आहे.

अ.क्र.	अधिकाऱ्यांचे पदनाम	समितीचे पद
१	अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव (अ. व सु.), गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई.	अध्यक्ष
२	प्रधान सचिव (विधी परामर्शी) विधी व न्याय विभाग, मंत्रालय, मुंबई.	सदस्य
३	मा. सचिव, महाराष्ट्र राज्य विधी सेवा प्राधिकरण, मा. उच्च न्यायालय, मुंबई.	सदस्य
४	मा. महाप्रबंधक, मा. उच्च न्यायालय, मुंबई	सदस्य
५	अपर पोलीस महासंचालक व महानिरीक्षक, कारागृह व सुधारसेवा, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.	सदस्य सचिव
६	सह/उप सचिव (तुरुंग), गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई,	सदस्य

२. या योजनेच्या अंमलबजावणीकरीता केंद्र शासनाने निश्चित केलेल्या मार्गदर्शक तत्वे व मानक कार्यप्रणालीनुसार सदर समिती कार्यवाही करील. या योजनेची तत्वे व मानक कार्यप्रणाली सोबतच्या जोडपत्रानुसार आहे. (ANNEXURE-1)

३. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२३०९१३१८३३०९१२२९ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(विनायक चव्हाण)

उप सचिव, गृह विभाग

प्रत,

१. मा. गृह सचिव, भारत सरकार, नॉर्थ ब्लॉक, नवी दिल्ली,
२. प्रधान सचिव (अ.व सु.), गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
३. प्रधान सचिव (विधी परामर्शी), विधी व न्याय विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
४. मा. सचिव, महाराष्ट्र राज्य विधी सेवा प्राधिकरण, उच्च न्यायालय, मुंबई
५. मा. महाप्रबंधक, उच्च न्यायालय, मुंबई
६. अपर पोलीस महासंचालक व महानिरीक्षक, कारागृह व सुधारसेवा, महाराष्ट्र राज्य, पुणे,
७. कारागृह उपमहानिरीक्षक, मध्य विभाग/पूर्व विभाग/पश्चिम विभाग, दक्षिण विभाग,
८. उप सचिव (तुरुंग), गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
९. निवडनस्ती तुरुंग-२.

ANNEXURE-1

Guidelines and Standard Operating Procedure for implementation of the Scheme for support to poor prisoners

- i) Funds to the States/UTs will be provided through the Central Nodal Agency (CNA). The National Crime Records Bureau has been designated as the CNA for this scheme.
- ii) States/UTs will draw the requisite amount from the CNA on case-to-case basis and reimburse the same to the concerned competent authority (Court) for providing relief to the prisoner.
- iii) An 'Empowered Committee' may be constituted in each District of the State/UT, comprising of i) District Collector(DC)/District Magistrate (DM), ii) Secretary, District Legal Services Authority, iii) Superintendent of Police, iv) Superintendent/ Dy. Supdt. of the concerned Prison and v) Judge incharge of the concerned Prison, as nominee of the District Judge.

Note: This Empowered Committee will assess the requirement of financial support in each case for securing bail or for payment of fine, etc. and based on the decision taken, the DC/DM will draw money from the CNA account and take necessary action.

Note: The Committee may appoint a Nodal Officer and take assistance of any civil society representative/social worker/ District Probation Officer to assist them in processing cases of needy prisoners.

- iv) An Oversight Committee may be constituted at the State Government level, comprising of i) Principal Secretary (Home/Jail), ii) Secretary (Law Dept.), iii) Secretary, State Legal Services Authority, iv) DG/IG (Prisons) and v) Registrar General of the High Court.

Note: The composition of the State level 'Empowered Committee' and 'Oversight Committee' are suggestive in nature. Prisons/persons detained therein being 'State-List' subject, it is proposed that the Committees may be constituted and notified by the concerned State Governments/UT Administrations.

Standard Operating Procedure

UNDERTRIAL PRISONERS

1. If the undertrial prisoner is not released from the jail within a period of 7 days of order of grant of bail, then the jail authority would inform Secretary, District Legal Services Authority (DLSA).
2. Secretary, DLSA would inquire and examine whether the undertrial prisoner is not in a position to furnish financial surety for securing bail in terms of the bail conditions. For this, DLSA may take the assistance of Civil Society representatives, social workers/ NGOs, District Probation officers or revenue officer. This exercise would be completed in a time bound manner within a period of 10 days.

3. Secretary, DLSA will place all such cases before the District Level Empowered Committee every 2-3 weeks.
4. After examination of such cases, if the Empowered Committee recommends that the identified poor prisoner be extended the benefit of financial benefit under 'Support to poor prisoners Scheme', then the requisite amount upto Rs.40,000/- per case for one prisoner, can be drawn and made available to the Hon'ble Court by way of Fixed Deposit or any other method, which the District Committee feels appropriate.
5. This benefit will not be available to persons who are accused of offences under Prevention of Corruption Act, Prevention of Money Laundering Act, NDPS or Unlawful Activities Prevention Act or any other Act or provisions, as may be specified later.
6. If the prisoner is acquitted/convicted, then appropriate orders may be passed by the trial court so that the money comes back to the Government's account as this is only for the purposes of securing bail unless the accused is entitled to the benefit of bail U/s. 389 (3) Cr.P.C. in which event the amount can be utilised for bail by Trial Court to enable the accused to approach the Appellate Court and also if the Appellate Court grants bail U/s 389 (1) of Cr.P.C.
7. If the bail amount is higher than Rs.40,000/-, Secretary, DLSA may exercise discretion to pay such amount and make a recommendation to the Empowered Committee. Secretary, DLSA may also engage with legal aid advocate with a plea to have the surety amount reduced. For any amount over and above Rs.40,000/-, the proposal may be approved by the State level Oversight Committee.

CONVICTED PRISONERS

1. If a convicted person is unable to get released from the jail on account of non-payment of fine amount, the Superintendent of the Jail would immediately inform Secretary, DLSA (Time bound manner: 7 days).
2. Secretary, DLSA would enquire into the financial condition of the prisoner with the help of District Social Worker, NGOs, District Probation Officer, Revenue Officer who would be mandated to cooperate with the Secretary, DLSA. (Time bound manner: 7 days)
3. The Empowered Committee will sanction the release of the fine amount upto Rs.25,000/- to be deposited in the Court for securing the release of the prisoner. For any amount over and above Rs.25,000/-, the proposal may be approved by the State level Oversight Committee.